

Opgave 4 Verklaringen voor daling van de criminaliteit

Inleiding

In 2009 verscheen het rapport *Veelbelovende verklaringen voor de daling van de criminaliteit na 2002* van de Universiteit van Tilburg, Politie Haaglanden en het Centraal Bureau voor de Statistiek. Tekst 6 uit het bronnenboekje komt uit dit rapport.

Maak gebruik van de regels 1 tot en met 111 van tekst 6.

Stel je wilt de daling van criminaliteit na 2002 bestuderen aan de hand van de benaderingswijzen van maatschappijwetenschappen. Ga uit van de **sociaal-economische** benaderingswijze en de **sociaal-culturele** benaderingswijze.

- 2p 15 Formuleer naar aanleiding van *de regels 1 tot en met 111* voor elk van deze benaderingswijzen een onderzoeksvraag over het vraagstuk 'daling van criminaliteit na 2002'.

a Kies bij de formulering van de onderzoeksvraag vanuit de **sociaal-economische** benaderingswijze voor een **verklarende** vraag.

b Kies bij de formulering van de onderzoeksvraag vanuit de **sociaal-culturele** benaderingswijze voor een **beschrijvende** vraag.

Zie de regels 46 tot en met 52 van tekst 6.

- 2p 16 Welke kanttekeningen zijn te plaatsen wanneer men politiestatistieken gebruikt om een beeld van de ontwikkeling van veelvoorkomende criminaliteit te krijgen? Beschrijf er twee.

De onderzoekers gebruiken als voornaamste bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit slachtofferenquêtes (de regels 46-48). De slachtofferenquête is een onderzoeksmethode die zoals alle onderzoeksmethodes moet voldoen aan de eisen van betrouwbaarheid, validiteit en generaliseerbaarheid.

- 2p 17 a Wat wordt bedoeld met de eis van validiteit?
b Waar moeten slachtofferenquêtes aan voldoen om valide genoemd te kunnen worden?

Maak gebruik van de regels 64 tot en met 111 van tekst 6.

In het tekstgedeelte worden verschillende maatschappelijke ontwikkelingen genoemd. Volgens de onderzoekers verklaren deze niet allemaal de dalende criminaliteit. Deze ontwikkelingen zouden juist volgens diverse sociologische theorieën moeten leiden tot een toename van de criminaliteit.

Gegeven zijn **drie** sociologische theorieën over oorzaken van criminaliteit:

- de bindingstheorie,
- theorie van de subculturele benadering(en) en
- de gelegenheds- of rationele-keuzetheorie.

- 9p 18 Koppel elke theorie aan één van de in de tekst genoemde maatschappelijke ontwikkelingen.

Leg per theorie uit wat het verband is tussen de genoemde maatschappelijke ontwikkeling en de theorie. Zorg dat essentiële kenmerken van elke theorie in je uitleg worden genoemd.

Lees de regels 112 tot en met 116 van tekst 6.

Het kabinet-Balkenende I (CDA, LPF, VVD) kwam in 2002 met de nota *Naar een veiliger samenleving*. In 2007 kwam het kabinet-Balkenende IV (CDA, PvdA ChristenUnie) met de nota *Veiligheid begint bij voorkomen*. Uit de titel *Veiligheid begint bij voorkomen* kan men afleiden dat het accent in het overheidsbeleid met betrekking tot criminaliteitsbestrijding is verlegd. Van 2002 tot 2007 werden de kabinetten-Balkenende gedomineerd door CDA en VVD.

- 4p **19** Waarop leggen kabinetten met CDA en VVD het accent in het overheidsbeleid ter bestrijding van criminaliteit en waarop een kabinet met PvdA? Licht je antwoord toe vanuit de visie van elk van deze partijen op oorzaken en aanpak van criminaliteit.

Maak gebruik van de regels 112 tot en met 170 van tekst 6.

Een kenmerk van de rechtsstaat is de scheiding van machten, de zogeheten 'trias politica'. In de regels 112-170 zijn actoren van één van de drie machten te herkennen.

- 4p **20** **a** Welke macht is dit?
b Noem van deze macht **drie** actoren die betrokken zijn bij het veiligheidsbeleid. Vermeld de taken of bevoegdheden van deze actoren. Maak gebruik of verwijst naar zinsneden uit tekst 6.

De rechterlijke macht is zowel onafhankelijk van het politieke bestuur als onpartijdig.

- 2p **21** Leg uit dat elk van deze voorwaarden belangrijk is in een rechtsstaat.

Het aspect 'veiligheid' heeft in overheidsbeleid en in de criminologie steeds meer gewicht gekregen. In dit kader wordt gesproken over de veiligheidsparadox.

- 2p **22** Wat wordt bedoeld met de veiligheidsparadox?

Maak gebruik van de regels 112 tot en met 170 van tekst 6.

De Klassieke School en de Moderne Richting zijn denkrichtingen die vaak tegenover elkaar worden geplaatst als het gaat om de vraag op welk mensbeeld het strafrechtstelsel moet worden gebaseerd.

- 4p **23** Leg uit – met behulp van een voorbeeld uit de tekst – dat in het Veiligheidsprogramma zowel uitgangspunten van de Klassieke School als die van de Moderne Richting zijn te herkennen. Betrek de uitgangspunten van beide denkrichtingen in je uitleg.

In een brochure die naar aanleiding van de nota *Veiligheid begint bij voorkomen* verscheen, stond onderstaande passage:

“De brede, integrale aanpak die met *Veiligheid begint bij voorkomen* wordt beoogd, spreekt duidelijk uit de betrokkenheid van meerdere departementen bij het project. De ministeries van Justitie, Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Jeugd en Gezin, Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en Wonen, Wijken en Integratie leveren allemaal hun bijdrage aan de ontwikkeling van beleid en wetgeving, gericht op het voorkomen en aanpakken van criminaliteit en overlast.”

De brede, integrale aanpak van onveiligheid in de samenleving is tevens een antwoord op een knelpunt in het overheidsbestuur: het functioneren van de overheidsbureaucratie.

- 2p **24** Leg uit welk knelpunt in de overheidsbureaucratie wordt bedoeld en welke oplossing de genoemde ‘brede, integrale aanpak’ van onveiligheid daarvoor biedt.

Opgave 4 Verklaringen voor daling van de criminaliteit

tekst 6

Geluk of wijsheid

In New York ging strenger en gericht optreden van de politie onder burgemeester Giuliani en korpschef Bratton in de jaren negentig gepaard met een spectaculaire daling van de criminaliteit. In Nederland gaat het Veiligheidsprogramma van premier Balkenende en oud-minister van Binnenlandse Zaken Remkes tien jaar later gepaard met een minstens zo indrukwekkende daling van de criminaliteit. (...) Is de sterke daling in de criminaliteit na 2002 toe te schrijven aan gericht politietoezicht, opsluiten van verslaafde veelplegers en andere maatregelen die onderdeel zijn van het Veiligheidsprogramma of heeft Nederland gewoon geluk gehad?

De vraag naar de oorzaken van de daling in de criminaliteit is nu extra actueel omdat het er om gaat hangen of de ambitieuze doelstelling van het kabinet – 25 procent minder criminaliteit en overlast in het publieke domein in 2010 vergeleken met 2002 – gehaald gaat worden. Er zijn duidelijke tekenen dat de daling in de criminaliteit is afgevlakt. Voor veel delicten is in 2008 geen verdere daling te zien. Politie-statistieken laten enkele stijgingen zien, bijvoorbeeld voor fietsdiefstal. Bovendien is het economisch klimaat omgeslagen van gunstig naar buitengewoon ongunstig – wat waarschijnlijk repercussies heeft voor het aantal diefstallen. Voor zowel beleidsmakers als uitvoerders is de grote vraag hoe de daling is vast te houden. (...) (blz. 5)

We nemen een aantal veelgenoemde verklaringen en analyseren aan de hand van de internationale literatuur in

welke mate deze factoren afzonderlijk een effect kunnen hebben gehad op de ontwikkeling van de criminaliteit. (...) (bladzijde 6)

Als bron van gegevens over veelvoorkomende criminaliteit gebruiken we hoofdzakelijk slachtofferenquêtes. De slachtofferenquêtes geven een betrouwbaarder beeld van de ontwikkeling van de criminaliteit dan de politie-statistieken. (bladzijde 9)

Conclusies

We vatten de recente trends in de veelvoorkomende criminaliteit in vier punten samen: (*hier worden alleen de eerste twee punten genoemd*)

(1) De midden jaren negentig ingezette daling in diefstal versnelde na 2002 en vlakke af rond 2007; trends in verschillende diefstaldelicten kennen sterke overeenkomsten. (...)

(2) Geweld en vandalisme kennen na 2003 een eenmalig forse daling. (...)

Verklaringen gebaseerd op maatschappelijke ontwikkelingen

Weinig maatschappelijke ontwikkelingen wijzen op een criminaliteitsdaling. De inkomensongelijkheid is niet verkleind, verbetering van de positie van tweede generatie allochtonen verloopt moeizaam, terwijl het aandeel van deze groep in de totale bevolking stijgt, voortijdige schoolverlating zonder startkwalificatie blijft een groot probleem, ontbinding van relaties neemt toe, het aantal kinderen dat onder toezicht wordt gesteld stijgt, de mate waarin beide partners werken en daardoor van huis zijn stijgt. De tweede helft van de jaren negentig kende een aantal voor de ontwikkeling

- 80 van de criminaliteit gunstige omstandigheden: het aantal jongeren nam af, de werkloosheid daalde sterk terwijl de arbeidsparticipatie van mannen steeg en het aantal heroïneverslaafden begon te dalen. Van de laatste twee factoren is bekend dat zij vooral een drukkend effect hebben op diefstal en niet op geweld – precies wat in de jaren negentig is te zien. Na de eeuwwisseling werkt van deze drie gunstige factoren alleen de daling van het aantal heroïneverslaafden door. Voor het verklaren van de doorgaande daling in de vermogenscriminaliteit na 2002 is dit dus de enige bekende kandidaat. In reactie op groeiende (angst voor) criminaliteit kunnen burgers beschermingsmaatregelen nemen. Zo kan een goed slot de kans op succes van een poging tot diefstal verkleinen of in ieder geval de kosten ervan verhogen. De sterke overeenkomst in trends in verschillende vormen van diefstal maakt het minder waarschijnlijk dat toegenomen private preventie de brede ontwikkeling in de vermogenscriminaliteit kan verklaren. Dadergerelateerde ontwikkelingen vormen een meer waarschijnlijke verklaring voor overeenkomstige trends in delicten.
- Het Veiligheidsprogramma**
Het veiligheidsbeleid in de jaren sinds 2002 is vervat in het Veiligheidsprogramma ‘Naar een veiliger samenleving’, dat in 2007 is voortgezet met de nota ‘Veiligheid begint bij voorkomen’. De ingezette beleidsstrategie kent in totaal 161 individuele maatregelen. Enkele van de belangrijkste maatregelen zijn te groeperen in drie kernpunten:
- 1) *Strenger en gericht politieoptreden*
Toezicht van de politie moet sterker gericht zijn op plaatsen en tijdstippen met een verhoogd risico op criminaliteit, geweld en overlast (hot spots policing). Dit zijn plaatsen als stations, uitgaansgebieden, winkelcentra en onveilige pleinen en straten. In deze gebieden zijn vaak veel (verslaafde) veelplegers en risicjongeren actief. Het toezicht richt zich dus vooral op deze zogenoemde stelselmatige daders. Bij het aanpakken van daders werkt de politie samen met andere lokale partijen, zoals de gemeente en scholen.
- 2) *Intensivering van opsporing, vervolging en sanctionering*
De politie moet minder zaken met een opsporingsindicatie laten liggen. In de periode 2002-2006 moest het jaarlijkse aantal naar het Openbaar Ministerie doorgestuurde verdachten met 40.000 omhoog. Een betere doorstroom in de justitiële keten moet er voor zorgen dat de twee aandachtsgroepen, veelplegers en criminele jongeren, vroegtijdiger, sneller en zekerder bestraft worden. Jongeren moeten sneller een aantal dagen vastzitten, hun eigendommen worden eerder verbeurd verklaard. Om de werkdruk van de rechterlijke macht niet verder te verhogen moet het OM meer zaken zelf afdoen. De detentiecapaciteit gaat omhoog, onder meer door het delen van cellen en een soberder gevangenisregime.
- 3) *Langer opsluiten van (verslaafde) veelplegers*
Het veiligheidsprogramma koppelt voor veelplegers een hogere pakkans aan langere detentie (maximaal twee jaar; meer precies gaat het om een half jaar detentie en anderhalf jaar gerichte hulp en zorg). Door veelplegers voortaan niet uitsluitend te berechten voor het afzonderlijke delict, maar hun gehele criminele verleden in de berechting te laten meewegen, is deze groep langduriger van straat te halen.